

**СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
ТЕХНІЧНОГО ФАХУ**

У статті зроблено спробу аналізу теоретичних основ та практичних доробків у сфері підготовки спеціалістів технічного профілю нової формації. Вказано на тенденції навчання дисциплін гуманітарного циклу у сучасному технічному закладі освіти, а також виявлено суперечності у межах навчального процесу, що заважають якісному формуванню загальнокультурної компетенції студентів технічного профілю у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Окреслено шляхи подолання цих суперечностей, зокрема використання особистісно-орієнтованого навчання на основі інтерактивних технологій.

Постановка проблеми. Соціально-економічні потреби модернізації вищої технічної освіти як основи прогресивного розвитку України у загальноєвропейському і світовому контекстах та посилення вимог суспільства до підготовки спеціалістів технічного профілю нової формації викликають багато нових проблем. Головною з них становить падіння престижу технічної освіти. Тим часом цілком очевидно, що потреба суспільства в науково-технічних кадрах не лише велика, але й зростатиме в найближчому майбутньому. Нова соціально-економічна політика в Україні, в тому числі намагання увійти в світову організацію торгівлі, європейську співдружність, входження у нову економічну систему, інтенсивний розвиток міжнародних контактів, створення спільних підприємств тощо ставлять перед навчальними закладами, в яких готують інженерно-технічні кадри, нові завдання. Ці завдання полягають у тому, щоб виховати нову генерацію інженерно-технічних працівників, які не тільки були б спеціалістами в своїй галузі, але й володіли б навичками комунікативної діяльності та являли б собою всебічно розвинену духовну особистість. Сучасні фахівці технічної галузі мають володіти всіма надбаннями світової культури й загальнолюдськими цінностями. В нашому динамічному світі загальна культура спеціаліста часто стає оцінкою країни загалом, отже, кваліфікований спеціаліст технічного профілю повинен мати високий рівень загальної культури, що забезпечить його повноцінну фахову діяльність в умовах сучасного індустріального суспільства.

Загальна культура сприяє емоційній поліфонічності майбутнього фахівця, робить його більш відкритим, активізує інтелектуальну сторону його діяльності [1: 70]. Загальна культура є провідною конструкцією духовності особистості, що характеризується ціннісною орієнтацією думок, бажань та шляхетністю вчинків. Загальна культура також полегшує засвоєння студентом системи знань з обраної професії. У сучасних умовах розвитку вищої технічної школи виховати інженера-інтелігента можна тільки за умови створення особливого культурного середовища навчання і виховання, що пов'язано з духовно-моральним, культурно-естетичним насиченням змісту всього педагогічного процесу. Саме гуманітарна освіта має можливість забезпечити здобуття і поглиблення загальноосвітньої, загальнокультурної і наукової підготовки, саме вона звернена безпосередньо до людини, її інтелектуальної та емоційної сфери, до усвідомлення свого життєвого призначення і місця в суспільстві [2: 77].

Вважаємо, що питання сформованості загальної культури майбутнього інженера, фахівця технічної галузі є сьогодні першочерговим. Розвиток світової цивілізації потребує розширення ролі та значення дисциплін гуманітарного циклу у формуванні загальнолюдських цінностей та гуманістичних орієнтацій особистості. Розуміння цінностей іншої культури допомагатиме майбутнім фахівцям технічного профілю уникати труднощів комунікації, сприятиме формуванню полікультурних поглядів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом значно збільшилась кількість наукових досліджень, присвячених формуванню духовності, мовної культури та мовленнєвої компетенції студентів технічного профілю. Активізувалися пошуки молодих науковців у сфері формування загальної культури, культури спілкування, професійної культури, культурологічної складової у процесі навчання та виховання фахівців технічного профілю. Так, І. Коваль у своєму дослідженні, присвяченому проблемам вивчення іноземної мови у технічному вищому навчальному закладі робить наголос на індивідуалізації навчання [3:181]. І. Коломієць, досліджуючи проблеми педагогічного забезпечення культурологічної складової у підготовці студентів технічного ВНЗ, підкреслює важливість комунікативного компоненту та необхідність діалогу викладача і студента у процесі обміну гуманістичними цінностями. С. Вдовцова, досліджуючи співвідношення загальноосвітнього і професійного компонента у мовній освіті студентів індустріального коледжу, відзначає зв'язок між мовою, мовленням, мисленням, а також встановлює принципи формування культури професійного спілкування [2: 32]. Л. Коноплянок досліджує готовність інженерів до іншомовної мовленнєвої діяльності [4: 83] тощо.

Метою статті є аналіз теоретичних основ та практичних доробків у сфері підготовки спеціалістів технічного профілю нової формації.

Виклад основного матеріалу. Отже, хочеться зауважити, що спектр наукових інтересів дослідників у сфері професійної культури майбутніх фахівців технічного профілю досить широкий. Але проблема формування загальнокультурної компетенції студентів технічного профілю все ще залишається поза увагою науковців, що і зумовило вибір нами теми дисертаційного дослідження "Формування загальнокультурної компетенції студентів

технічного профілю у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу". У межах нашого дослідження ми провели констатуючий експеримент, який показав низький рівень загальної культури студентів технічного напрямку. У процесі подальшої роботи ми намагалися виявити причини низького рівня сформованості загальнокультурної компетенції студентів технічного фаху [5: 22] і встановили, що однією із них є недостатня якість навчання у середній школі або іншому навчальному закладі, яка мотивується як особистими, так і об'єктивними причинами, наприклад, недостатньою матеріальною забезпеченістю або екологічною катастрофою. Другою причиною ми вважаємо низький рівень особистісної мотивації до вивчення дисциплін гуманітарного циклу як у сучасному загальноосвітньому закладі I-III рівнів акредитації, так і у закладі вищої освіти. Ще однією причиною ми вважаємо цілу низку суперечностей, яка перешкоджає цілеспрямованому та вмотивованому вивченню дисциплін гуманітарного циклу у вищій технічній школі. До таких основних суперечностей, на наш погляд, належать:

- потреба суспільства у фахівцях технічних спеціальностей з вищою освітою та високим рівнем загальної культури, які добре обізнані з культурними надбаннями світової цивілізації, в тому числі володіють іноземними мовами та ставленням до дисциплін гуманітарного циклу як непрофільюючих предметів;

- визначеність у суспільстві необхідності підготовки майбутніх фахівців технічного профілю з урахуванням запитів міжнародної співпраці у сенсі полікультурності і плюралізму, проте відсутність розроблених і перевірених педагогічних умов для формування та розвитку таких фахівців;

- неузгодженість навчальних планів та освітньо-кваліфікаційних рівнів із потребами сьогодення у плані підготовки спеціалістів технічного напрямку;

- використання традиційних підходів до вивчення дисциплін гуманітарного циклу (в тому числі іноземної мови) та суттєва необхідність формування практичних навичок розвитку загальнокультурної компетенції;

- зростаючий обсяг і зміст теоретичної інформації та недостатня швидкість відображення цього процесу у методичних посібниках та підручниках.

Зазначені суперечності суттєво гальмують процес формування загальної культури на достатньому рівні безпосередньо під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу.

Разом із визначеними суперечностями нами було виділено певні тенденції та підходи до навчання дисциплінам гуманітарного циклу у неможовому ВНЗ, які, на наш погляд, будуть суттєво впливати на процес формування загальнокультурної компетенції студентів технічного навчального закладу. Це такі тенденції як: прагматизація навчання; систематичність навчання; психологізація навчання; комп'ютеризація навчання.

Розглянемо кожну з них. Останнім часом освіта стає все більше утилітарною, але, в той же час, суттєво змінюється соціокультурний контекст вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Це призвело до значного росту важливості їх освітньої і самоосвітньої функції; суттєво підвищилася професійна значущість гуманітарних дисциплін на ринку праці, що посилює мотивацію до вивчення цих дисциплін у технічному ВНЗ. Для успішного процесу формування загальної культури студентів технічного вищого навчального закладу, на наш погляд, необхідно задіяти інтегративний підхід до навчання, який сприятиме підвищенню культурно-освітнього рівня студентів через вивчення дисциплін гуманітарного циклу, та сприятиме формуванню загальної культури шляхом підвищення мовної й мовленнєвої культури особистості та оволодіння нею всім комплексом духовно-культурного багатства людства.

Систематичність навчання проявляє себе як упорядкування, виявлення структурних зв'язків, функціональних залежностей та досягнення результату, коли сума всіх складових частин надає більш ефективний результат, ніж окремі частини. Ми припускаємо, що систематизація знань студентів призводить до їх організації на принципово новому, вищому рівні їхнього мислення та аналітико-синтетичної діяльності. Систематичність прослідковується у поглибленні міжпредметних зв'язків у системі дисциплін гуманітарного циклу. Такі зв'язки надають можливість для синтезу знань з різних навчальних курсів дисциплін. Процес навчання дисциплін гуманітарного циклу у технічному ВНЗ має, безперечно, свої особливості, які повинні знайти своє відображення у системі професійної підготовки спеціаліста, основою якої є гуманізація та гуманітаризація технічної освіти.

Психологізація навчання проявляє себе в урахуванні типологічних особливостей мислення студентів при організації навчального процесу у технічному вищому навчальному закладі. Ігнорування психологічних типів особистості та типологічних особливостей мислення у процесі навчання призводить до низького рівня теоретичних знань, практичних умінь, що загалом веде до формування низького рівня загальної культури студента.

Комп'ютерні технології – це галузь, яка дуже швидко розвивається та динамічно оновлюється. Ми вважаємо головним завданням у сенсі комп'ютеризації навчання формування психологічної готовності студентів до постійних змін та нових підходів до опрацювання інформації за допомогою комп'ютерних технологій.

Поглиблення теоретичних знань та практичних умінь і навичок студентів із дисциплін гуманітарного циклу є необхідною складовою у справі формування загальної культури майбутніх фахівців технічного профілю. Практично реалізувати таке завдання можна через узгоджену науково-методичну діяльність декількох кафедр: іноземних мов і прикладної лінгвістики, іноземної філології, кафедри педагогіки, кафедри авіаційної психології та філософії. Підсилення процесу формування загальної культури майбутніх інженерів-екологів і вдосконалення теоретичних знань та практичних умінь в галузі релігієзнавства та психології додатково

відбувається у процесі вивчення іноземної мови. Такі завдання потребують взаємопов'язаної структури всіх дисциплін, що вивчаються. Обраний нами підхід вимагає постійної роботи викладача із матеріалом загальнокультурного, педагогічного, філософського плану. Отже, постає завдання провести координацію планів і змісту лекцій та практичних занять з викладачами основних гуманітарних дисциплін.

Необхідно детально розглянути шляхи досягнення достатнього рівня загальнокультурної компетенції у межах навчально-виховного процесу у технічному вузі. На нашу думку, теоретичною і методологічною основою формування цієї компетенції мають стати гуманізація та гуманітаризація технічної освіти. Головну увагу варто приділити, на наш погляд, таким аспектам: підвищенню загальноосвітнього рівня викладачів; удосконаленню їх професійної майстерності; стимулюванню самоосвіти студентів; розвитку їх стремління до духовно-культурного самовдосконалення; розвитку процесів рефлексії тощо. Ми вважаємо, що основним шляхом сприяння підвищенню загальної культури може стати використання інноваційних технологій, в тому числі інтерактивного та особистісно-орієнтованого навчання.

Інноваційне навчання передбачає свідомий аналіз професійної діяльності на основі мотивів та диспозицій в аспекті загальної культури, проблематизацію дійсності, бачення в ній невідповідностей, відкритість середовищу і інноваціям, творче ставлення до світу, вихід за межі нормативної заданості, прагнення до самореалізації, до втілення у своїй професійній діяльності особистих поглядів, намірів, духовного досвіду та культурних уподобань [6: 48]. У цьому аспекті важливо, щоб навчально-професійне навчання проводилося в контексті значущої проблемної ситуації. Разом із предметно-змістовим навчальним результатом особливої ваги набуває досвід пошукової діяльності, де були б відображені мотиви оволодіння новим досвідом, розширення пізнавальних можливостей, елемент змагальності.

Особистісно-орієнтоване навчання сприяє поліпшенню організації навчально-виховного процесу шляхом створення особистісно-орієнтованого освітнього середовища безпосередньо під час лекційних, практичних і семінарських занять з дисциплін гуманітарного циклу. Воно є одним із важливих шляхів організації навчально-виховного процесу, оскільки кожен студент є особистістю із сформованим світоглядом та власним життєвим досвідом. Отже, у межах особистісно-орієнтованого навчання студент повинен мати можливість вибору змісту та форм навчання у межах конкретної навчальної дисципліни та згідно особистого рівня сформованості загальнокультурної компетенції.

Інтерактивне навчання забезпечує не тільки розвиток професійних навичок та вмінь, але й сприяє формуванню соціальних навичок взаємодії й спілкування, виховує почуття відповідальності, взаємодопомоги, толерантності тощо. Інтерактивне навчання реалізується на основі інтегративного підходу до навчання дисциплін гуманітарного циклу. Науковцями було розроблено схему інтерактивного навчання [7: 112]:

а) вчитель – клас; б) вчитель – учень 1 – учень 2 – учень 3; в) учень 1 – учень 2; г) вчитель – учень 1 – учень 2 – вчитель; г) учень – клас тощо (за О. Пометун, Л. Пироженко). На наш погляд, застосування цієї схеми при вивченні дисциплін гуманітарного циклу у вищому закладі освіти може значно пришвидшити формування достатнього рівня загальнокультурної компетенції студентів технічного ВНЗ: а) викладач – студент; б) викладач – студент 1 – студент 2 – студент 3; в) студент 1 – студент 2; г) викладач – учень 1 – учень 2 – учень 3 – викладач; г) студент – група.

Висновки. Суперечності, виявлені у ході нашого дослідження, заважають плідному формуванню загальнокультурної компетенції студентів технічного профілю. Вказано на шляхи формування цієї компетенції у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. На наш погляд, урахування усіх тенденцій формування загальнокультурної компетенції може сприяти подоланню вказаних суперечностей та сприяти швидшому та якіснішому формуванню загальної культури студентів вищого технічного закладу освіти. Поза межами цієї роботи залишились проблеми, пов'язані із невідповідністю запитів сьогодення у сфері підготовки фахівця технічного фаху і неузгодженістю навчальних планів та освітньо-кваліфікаційних рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бориско Н. Ф. Диалог культур и содержание материалов учебно-методического комплекса / Н. Ф. Бориско // *Іноземні мови.* – 1999. – № 2. – С. 53–58.
2. Вдовцова С. А. Забезпечення мовної і мовленнєвої компетенції фахівця у системі професійно-технічної освіти / С. А. Вдовцова // *Українська мова і література в середніх школах, ліцеях, гімназіях.* – 2003. – № 5. – С. 131–134.
3. Коваль І. В. Про систему естетичного виховання студентів в технічному вузі / І. В. Коваль // *Вісник технологічного університету "Поділля".* – Хмельницький, 1999. – № 1. – С. 178–186.
4. Конопляник Л. Критерії та показники рівнів сформованості готовності інженерів авіаційної галузі до іншомовної професійної діяльності / Леся Конопляник // *Освітня об'єктивність: реалії та перспективи* : [зб. наук. праць] / Н. Г. Тверезовська (голова) та ін. – К. : ППО, 2008. – № 1 (14). – С. 81–85.
5. Ковалинська І. В. Загальнокультурна компетенція студента, її вплив на лінгвістичну компетенцію / І. В. Ковалинська // *Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"* : [науково-теоретичний збірник]. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 21–24.
6. Щеголева Т. Л. Професійна культура майбутніх прикордонників як педагогічна проблема / Т. Л. Щеголова // *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія "Педагогіка".* – 2006. – № 9. – С. 46–50.

7. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід : [метод. посіб.] / [авт.-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко]. – К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
8. Картавих О. В. Загальнокультурна підготовка студентів технічних вищих навчальних закладів освіти / О. В. Картавих // Удосконалення технологій та методик професійного навчання : [зб. наук. праць] // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ, 2001. – С. 68–72.
9. Картавих О. В. Засоби формування духовної культури особистості / О. В. Картавих // Теоретичні і методологічні засади професійної освіти : [зб. наук. праць] // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ, 2001. – С. 76–81.
10. Коваль І. В. Вплив когнітивного стилю студентів на особливості оволодіння іноземною мовою // Проблеми загальної та педагогічної психології : [зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка] / [за ред. С. Д. Максименка]. – Київ, 2001. – Ч. 6. – С. 196–201.
11. Остапенко А. А. Моделирование многомерной педагогической реальности : теория и технология / А. А. Остапенко. – М. : Народное образование, 2005. – 384 с.
12. Паламарчук В. Ф. Як виростити інтелектуала : [посібник для вчителів і керівників шкіл] / В. Ф. Паламарчук. – Т. : Навчальна книга-Богдан, 200. – 149 с.
13. Сидоренко О. Л. Проблеми реформування системи вищої освіти в Україні : [наук.-практ. посібник для працівників системи освіти] / О. Л. Сидоренко. – Х. : Харк. гуманіт. ін-т "Нар. укр. акад.", 2000. – 52 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Borysko N. F. Dialog kul'tur i sodержanie materialov uchebno-metodicheskogo kompleksa [Dialogue of Cultures and Materials Content of Teaching Materials] / N. F. Borysko // Inozemni movy [Foreign Languages]. – 1999. – № 2. – S. 53–58.
2. Vdovtsova S. A. Zabezpechennia movnoi i movlennevoi kompetentsii fakhivtsia u systemi profesiino-tekhnichnoi osvity [Providing the Specialist's Language and Speech Competence in the System of the Professional Technological Education] / S. A. Vdovtsova // Ukrain's'ka mova i literatura v serednikh shkolakh, litseiakh, gimnaziiah [Ukrainian Language and Literature in the Secondary Schools, Lyceums, Gymnasiums]. – 2003. – № 5. – S. 131–134.
3. Koval' I. V. Pro sytemu estetychnogo vykhovannia studentiv v tekhnichnomu vuzi [On the System of the Students' Aesthetic Education in the Technical Establishment] / I. V. Koval' // Visnyk tekhnologichnogo universytetu "Podillia" [The Technological University Journal "Podolia"]. – Khmel'nyts'kyi, 1999. – № 1. – S. 178–186.
4. Konoplianyk L. Kryterii ta pokaznyky rivniv sformovanosti gotovnosti inzheneriv aviatsiinoi galuzi do inshomovnoi profesiinoi dial'nosti [Criteria and Indexes of Engineers' Readiness Formedness Levels in the Aviation Sphere to the Foreign Professional Activity] / Lesia Konoplianyk // Osvitians'ki obrii : realii ta perspektyvy [Educational Horizons : Fundamentals and Perspectives] : [zb. nauk. prats'] / N. G. Tevrezovs'ka (golova) ta in. – K. : IPTO, 2008. – № 1 (14). – S. 81–85.
5. Kovalyns'ka I. V. Zagal'nokul'turna kompetentsiia studenta, ii vplyv na lingvistychnu kompetentsiiu [Students' General Cultural Competence, its Influence on the Linguistic Competence] / I. V. Kovalyns'ka // Humanitarnyi visnyk DVNZ "Pereiaslav-Khmel'nytskyi derzhavnyi pedagogichnyi universytet imeni Grygoriia Skovorody" [Humane Journal of the State Higher Educational Establishment "Pereiaslav-Khmelnytskyi"] : [naukovo-teoretychnyi zbirnyk]. – Pereiaslav-Khmel'nytskyi, 2006. – S. 21–24.
6. Shchegoleva T. L. Profesiina kul'tura maibutnykh prykordonnykh yak pedagogichna problema [Future Frontier Guards' Professional Culture as the Pedagogical Problem] / T. L. Shchegoleva // Naukovi zapysky Ternopils'kogo natsional'nogo pedagogichnogo universytetu. Serii "Pedagogika" [Scientific Notes of the Ternopil' National Pedagogical University. Series "Pedagogy"]. – 2006. – № 9. – S. 46–50.
7. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід [Interactive Teaching Technologies : Theory, Practice, Experience] : [метод. посіб.] / [авт.-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко]. – К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
8. Kartavykh O. V. Zagal'nokul'turna pidgotovka studentiv tekhnichnykh vyshchyykh navchal'nykh zakladiv osvity [Students' General Cultural Preparation in the Technical Higher Educational Establishments] / O. V. Kartavykh // Udoshkonalennia tekhnologii ta metodyk profesiinogo navchannia [The Improvement of Technologies and Methods of the Professional Education] : [zb. nauk. prats'] // Problemy suchasnogo mystetstva i kul'tury [Issues of the Modern Art and Culture]. – Kyiv, 2001. – S. 68–72.
9. Kartavykh O. V. Zasoby formuvannia dukhovnoi kul'tury osobystosti [Means of the Personality's Spiritual Culture Formation] / O. V. Kartavykh // Teoretychni i metodologichni zasady profesiinoi osvity [Theoretical and Methodological Fundamentals of the Professional Education] : [zb. nauk. prats'] // Problemy suchasnogo mystetstva i kul'tury [Issues of the Modern Art and Culture]. – Kyiv, 2001. – S. 76–81.
10. Koval' I. V. Vplyv kognityvnoho styliu studentiv na osoblyvosti ovodinnia inozemnoiu movoiu [Students' Cognitive Style Influence on the Peculiarities of the Foreign Language Acquirement] / I. V. Koval' // Problemy zagal'noi i pedagogichnoi psykhologii [Issues of the General and Pedagogical Psychology] : [zb. nauk. prats' Instytutu psykhologii im. G. S. Kostiuka] / [za red. S. D. Maksymenka]. – Kyiv, 2001. – CH. 6. – S. 196–201.
11. Остапенко А. А. Моделирование многомерной педагогической реальности : теория и технология [Modeling of the Multidimensional Pedagogical Reality] / А. А. Остапенко. – М. : Народное образование, 2005. – 384 с.
12. Palamarchuk V. F. Yak vyrostyty intelektuala [How to Grow the Intellectual] : [posibnyk dlia vchyteliv i kerivnykh shkil] / V. F. Palamarchuk. – Т. : Navchal'na knyga-Bogdan, 200. – 149 с.
13. Sydorenko O. L. Problemy reformuvannia systemy vyshchoi osvity v Ukraini [Issues of Reforming the Higher Education System in Ukraine] : [nauk.-prakt. posibnyk dlia pratsivnykh systemy osvity] / O. L. Sydorenko. – KH. : Khark. humanit. in-t "Nar. ukr. akad.", 2000. – 52 с.

Матеріал надійшов до редакції 23.01. 2013 р.

Ковалінская И. В. Создание условий для формирования общекультурной компетенции студентов технической специальности.

В статье сделана попытка анализа теоретических основ и практических наработок в сфере подготовки специалистов технического профиля новой формации. Указаны тенденции обучения дисциплин гуманитарного цикла в современном техническом образовательном учреждении, а также выявлены разногласия в пределах образовательного процесса, которые мешают качественному формированию общекультурной компетенции студентов технического профиля в процессе изучения дисциплин гуманитарного цикла. Очерчены пути преодоления этих разногласий, в частности использование лично-ориентированного образования на основе интерактивных технологий.

Kovalyns'ka I. V. Creating the Conditions, Forming the Students' General Cultural Competence in the Technical Specialty.

The article tries to analyze the theoretical fundamentals and practical results in the sphere of preparing the specialists of the technical section of the new formation. The tendencies of teaching the disciplines of the humane course in the modern technical educational establishment are mentioned, and also the disputes concerning the educational process, preventing the qualitative students' general cultural competence formation in the technical specialty in the process of learning the disciplines of the humane course are singled out. The ways of these disputes overcoming are outlined, particularly the usage of the personally-oriented education on the basis of the interactive technologies.